Kultura Media Teologia

67
2026

ISSN 2081-89-71

KWARTALNIK NAUKOWY
INSTYTUTU EDUKACJI
MEDIALNEJ
I DZIENNIKARSTWA

Kultura Media Teologia

NUMER 67/2026

TEMAT NUMERU

Teologia między tradycją a ponowoczesnością

KULTURA MEDIA TEOLOGIA

Kwartalnik naukowy Instytutu Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW
ISSN 2081-8971

Wydawca Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa

Redakcja ks. dr Jarosław A. Sobkowiak (redaktor naczelny)
ks. dr Waldemar Bartocha (zastępca redaktora naczelnego)
dr hab. Katarzyna Flader-Rzeszowska, prof. ucz. (zastępca redaktora naczelnego)
dr Aleksandra Gralczyk (sekretarz redakcji)
dr Mateusz Kot (sekretarz redakcji)

Redaktorzy tematyczni

Kultura dr hab. Katarzyna Flader-Rzeszowska, prof. ucz.
dr hab. Milena Kindziuk

Media dr Marta Jarosz
dr hab. Małgorzata Laskowska, prof. UKSW

Teologia ks. dr Waldemar Bartocha
ks. dr hab. Tomasz Szyszka, prof. ucz.

Rada naukowa dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK w Kielcach
ks. prof. dr hab. Stanisław Dziekoński (UKSW)
s. dr Miriam Maria Długosz SSpS, Associate Professor (Faculty of Arts and Social Sciences, Divine Word University, Madang, Papua-Nowa Gwinea)
prof. dr. Alexander Fedorov, Ed.D. (Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny w Rostowie, Rosja)
doc. mgr. Katarína Fichnová, PhD. (Uniwersytet Konstantyna Filozofa w Nitrze, Słowacja)
prof. Norberto González Gaitano (Pontificia Università della Santa Croce, Włochy)
prof. dr hab. Rafał Habielski (UW)
ks. prof. dr hab. Witold Kawecki (UKSW)
prof. HSE dr hab. Victor Khroul (Katolícka univerzita v Ružomberku, Słowacja)
ks. prof. Janusz Kucicki SVD (Uniwersytet Nanzan, Nagoja, Japonia)
dr hab. Mariola Marczak, prof. UWM Olsztyn
prof. dr Michał Masłowski (Université Paris IV – Sorbonne)
dr hab. Marek Rajch, prof. UAM w Poznaniu
ks. dr hab. Mieczysław Różański, prof. UWM Olsztyn
prof. Paul A. Soukup, S.J. (Santa Clara University, USA)
ks. prof. dr hab. Krzysztof Stępniak (UKSW)
prof. Imre Szíjártó, Ph.D. (Uniwersytet Károly'a Eszterházy'ego w Egerze, Węgry)
ks. dr hab. Waldemar Turek, prof. Università Pontificia Salesiana w Rzymie
prof. Andrius Vaišnys (Uniwersytet Wileński, Litwa)
prof. dr hab. Jan Stanisław Wojciechowski (UJ)
ks. dr hab. Jarosław Woźniak (KUL)

Korekta dr Magdalena Butkiewicz
Skład Wydawnictwo Naukowe UKSW
Logo dr hab. Andrzej Adamski, prof. WSIiZ
Na okładce pixabay.com/pl/vectors/rio-de-janeiro-chrystus-odkupiciel-10152663
Adres redakcji Kultura Media Teologia, ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa
Kontakt e-mail kmt@uksw.edu.pl; www.kmt.uksw.edu.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i redagowania tekstów oraz zmiany tytułów. Materiałów niezamówionych nie odsyłamy. Wersję pierwotną (referencyjną) wydawanego czasopisma stanowi publikacja online dostępna na stronie kmt.uksw.edu.pl
© Copyright by Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2026

Spis treści

Teologia między tradycją a ponowoczesnością

Wprowadzenie redaktora naukowego tomu 6

JAKUB AKONOM
Współczesne duszpasterstwo rodzin w Polsce a problem antykoncepcji 9

KS. JAN ANDRZEJEWSKI
Znaczenie średniowiecznych obrzędów w historii Wigilii Zesłania Ducha Świętego 27

TOMASZ KOPICZKO
The Family as a Moral Agent of Communication Ethics in the Age of Artificial Intelligence: A Personalist Reading of Leo XIV's *Magnifica humanitas* 45

KS. HUBERT SIEPERT
Boża przedwiedza między teologią a technologią – klasyczne modele i współczesne metafory 57

Varia

MIKOŁAJ JANIAK
Rola obrazu fotograficznego w kontekście napięć narodowościowych i procesów germanizacyjnych w Wolnym Mieście Gdańsku na przykładzie materiałów wizualnych z wybranych numerów „Gazety Gdańskiej" z lat 1935–1939 74

Recenzje

RAFAŁ ŚPIEWAK
Recenzja książki *Media a polityka w Europie od XIX do XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, red. Evelina Kristanova. Warszawa: Aspra JR, 2025, ss. 360. 91

Teologia między tradycją a ponowoczesnością

Wprowadzenie redaktora naukowego tomu

Teologia, zakorzeniona w żywej Tradycji Kościoła, staje dziś wobec wyzwania odczytywania znaków czasu i podejmowania dialogu ze współczesną kulturą, nie tracąc przy tym swojej tożsamości i wierności Objawieniu. W przemówieniu do uczestników seminarium Papieskiej Akademii Teologicznej z 13 września 2025 r. Ojciec Święty Leon XIV wskazał na potrzebę uprawiania teologii konfrontującej się z wyzwaniami świata, która będzie podejmować twórczy dialog z różnymi dziedzinami wiedzy, takimi jak filozofia, fizyka, biologia, ekonomia, prawo, literatura i muzyka oraz otwierającej się na spotkania z innymi religiami i osobami niewierzącymi.

Tom, który oddajemy do rąk Czytelników zawiera artykuły, w których podjęto istotne i aktualne tematy teologiczne, wyciągając wnioski i formułując postulaty ważne z punktu widzenia eklezjalnej praktyki duszpasterskiej. Autorzy tych tekstów swoją refleksję naukową nad miejscem i zadaniami teologii we współczesnym świecie, naznaczonym przemianami kulturowymi, pluralizmem światopoglądowym wpisują się w poszukiwanie nowych dróg, dzięki którym niezmienna prawda wiary może być głoszona w sposób zrozumiały i przekonujący dla współczesnego człowieka.

Niniejszy numer otwiera artykuł poświęcony charakterystyce duszpasterstwa rodzin w kontekście problemu antykoncepcji. Jego autor – Jakub Akonom podejmuje próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób moderować współczesne duszpasterstwo rodzin, aby uniknąć istotnych błędów wynikających z fragmentarycznego i powierzchownego podejmowania zagadnienia antykoncepcji.

Ks. Jan Andrzejewski w artykule zatytułowanym *Znaczenie średniowiecznych obrzędów w historii Wigilii Zesłania Ducha Świętego* przedstawia odwołując się do oryginalnych źródeł liturgicznych proces formowania się liturgii Wigilii Zesłania Ducha Świętego. W ostatnim wydaniu *Mszału rzymskiego* (2008) zamieszczono specjalny dodatek pozwalający na celebrację przedłużonej formy Wigilii Zesłania Ducha Świętego. W ten sposób przywrócono starożytny zwyczaj przedłużonej celebracji wigilijnej, a jednocześnie nadano jej bardziej pneumatologiczny charakter dostosowując ją do uroczystości Pięćdziesiątnicy. To syntetyczne ujęcie poszczególnych etapów rozwoju liturgii Wigilii Pięćdziesiątnicy pokazuje w jaki sposób liturgia staje się

uprzywilejowanym miejscem Tradycji nie tylko w jej aspekcie zachowywania, ale także w jej aspekcie postępu.

Gwałtowny rozwój sztucznej inteligencji stanowi dziś wyzwanie i przedmiot badań dla rozmaitych dyscyplin naukowych, w tym także dla teologii. Fenomeny, związane ze sztuczną inteligencją można rozpatrywać w kategoriach nowych miejsc teologii, gdyż ich analiza generuje pytania o naturę i przeznaczenie człowieka. W tę optykę wpisuje się refleksja jaką podejmuje ks. Tomasz Kopiczko. W artykule pt. *The Family as a Moral Agent of Communication Ethics in the Age of Artificial Intelligence: A Personalist Reading of Leo XIV's Magnifica humanitas* zauważa on, iż rodzina stanowi pierwotny podmiot etyki komunikacji w środowisku kształtowanym przez sztuczną inteligencję. Tego rodzaju ujęcie personalistyczne stanowi istotny klucz do teologicznego odczytania przesłania papieskiej encykliki oraz wyraźnie wskazuje na potrzebę uwzględnienia niezbywalnej godności osoby, jej wolności, relacyjności i powołania do miłości jako kryterium rozwoju AI.

Ks. Hubert Siepert w tekście pt. *Boża przedwiedza między teologią a technologią: klasyczne modele i współczesne metafory* podejmuje zagadnienie zgodności Bożej wszechwiedzy z wolnymi decyzjami ludzi. Autor dokonuje ciekawego zestawienia wybranych modeli teologicznych z metaforami zaczerpniętymi ze współczesnego ekosystemu cyfrowego: big data, algorytmy predykcyjne, modele generatywne i symulacje kontrfaktyczne, wskazując na ograniczoności takich porównań.

W dziale zatytułowanym *Varia* znajduje się artykuł autorstwa Mikołaja Janiaka. Autor analizuje rolę fotografii prasowej w kształtowaniu świadomości narodowej i oddziaływaniu propagandowym w warunkach narastającej germanizacji oraz ograniczania wolności słowa w Wolnym Mieście Gdańsku. Na podstawie materiałów publikowanych w „Gazecie Gdańskiej" w latach 1935–1939 ukazuje społeczne i emocjonalne funkcje obrazu fotograficznego oraz jego znaczenie w kształtowaniu postaw i przekonań odbiorców. W niniejszym tomie można także zapoznać się z recenzją książki pod redakcją Eveliny Kristanovej pt. *Media a polityka w Europie od XIX do XXI,* która została opublikowana w roku 2025 w Wydawnictwie Aspra JR. Publikacja ta podejmując problematykę przenikania się świata polityki i mediów stanowi próbę odpowiedzi na wyzwania współczesności i daje Czytelnikowi pewną syntezę tych istotnych zagadnień.

Artykuły prezentowane w obecnym tomie wydają się wpisywać w nurt teologii kontekstualnej oraz stanowią próbę udzielenia odpowiedzi na apel skierowany przez Ojca Świętego Leona XIV w przemówieniu wygłoszonym do wspólnoty Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego 14 listopada 2025 roku, w którym papież zachęcał do ponownego namysłu nad wiarą, aby umieć ją wyrażać w aktualnym kontekście kulturowym i odpowiadać w ten sposób na współczesne wyzwania. Chodzi zatem o takie uprawianie teologii, która nie ucieka od Tradycji, ani od pytań ponowoczesnego świata. Czytelnikom należy życzyć, aby lektura poniższych artykułów stała się

źródłem inspiracji w odczytywaniu współczesnych przemian technologicznych w świetle Ewangelii.

Redaktor naukowy
ks. dr Waldemar Bartocha
Instytut Nauk Teologicznych
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie